

Ongir sosialráðgevarar á LS: Sjúklingar detta niður ímillum

Nevndin í áhugafelagnum Sosialráðgevarafelag Føroyar vil við hesum varpa ljós á trupulleikan við at ongir sosialráðgevar eru á Landssjúkrahúsinum – og tað ávirkan tað kann hava fyri sjúklingin. Opið bræv til sjúkrahússtjóran, Johnny í Grótinuma

Tá ið eitt menniskja verður rakt av sjúku á ein ella annan hátt og er í tí støðu, at tað krevur viðgerð á sjúkrahúsi, hava vit í Norðurlondum eina vælferðarskipan, ið tryggjar øllum eina dygdargóða viðgerð og ta hjálp, ið tann einstaki hevur fyri neyðini.

Í einum tíðarhóskandi samfelag, eru vit í dag tilvitað um, at slík viðgerð tekur støði í tí einstaka menniskjanum og røkkur tvørtur um vanlig fakmørk. Eisini Landssjúkrahúsið sigur at, at tey ‘seta sjúklingin í miðdepilin og veita samanhangandi sjúkugreining’.

Partar av menningini í samband við sjúku, er arbeiðslívið, heimalívið og frítíðarlívið. Tað er týðningarmikið í tilgongdini, at koma fyri seg, at hesi viðurskipti eru í lagi. At lívið hjá okkumuttanfyri sjúkrahúsið verður tikið við í viðgerðina, so at endurmenningin kann gerast so løtt og skjót sum til ber. Hædd skal takast fyri arbeiði, familju, børnum, fíggjarstøðu, stuðulsmøguleikum osfr.

Støðan á LS seinastu árin

Á Psykiatriska deplinum hava upp til triggir sosialráðgevar verið í starvið í senn. Nú hevur ongin verið í starvi síðani 2013. Seinastu tvey árin var bara ein sosialráðgevi í føstum starvi, tí at tað eina fasta starvið datt burtur. Tað eina sosialráðgevarastarvið, ið var á somatisku deild, var niðurlagt um sama mundi í 2013.

Socialráðgevarafelagið má bara staðfesta, at eitt og eitt hálv starv til alt Landssjúkrahúsið er als ikki nøktandi – hvørki fyri limir okkara og so als ikki fyri viðgerðina og tann einstaka sjúklingin. Nú hava so ongir sosialráðgevarar verið á LS í yvir 3 ár.

Landssjúkrahúsið noyðist at viðurkenna, at tað eru sjúklingar, ið detta niður ímillum skipanir, og sum ikki fáa neyðuga ráðgeving og vegleiðing undir innleggjan og við útskrivan. Hetta verður við jøvnum millumbilum staðfest í Almannaferkinum, har nøkur av hesum somu menniskjunum hava tørv á onkrari veiting ella stuðli.

Samskipandi bindilið

Ein sosialráðgevi virkar sum bindilið millum sjúkrahús og Al-

mannaverk ella kommunu. Ein sosialráðgevi er við til at tryggja rættindini hjá sjúklinginum og kann vegleiða um týðningarmikil økir. Økir so sum sjúkradagpengar, arbeiðsbúgving, forsorgarveiting, stakútreiðslur, inntøkumiss vegna sjúkt barn, meirútreiðslur, fyrítíðarpensjón, røktarheimspláss osfr.

Umfram, at virka sum ráðgevi, er eitt av kjarnuøkjunum hjá sosialráðgevanum at virka samskipandi. Og sosialráðgevin kann fáa í lag samstarv við viðkomandi myndugleikar, so sum barnaverndartænastu, stuðlar, kriminalforsorg, avrúsingarstøð og onnur. Bæði undir eini inlegging, ella tá ið talan er um ambulanta viðgerð.

At mæta borgaranum, har hann er

“Socialráðgevar í Almannaferkinum kunnu veita somu tænastu sum ein sosialráðgevi á sjúkrahúsinum” tykist at vera hugburðurin. Men hendan hugburðin undrast vit stórliga á, tí Almannaferkið er ikki ein partur av tvørfakligu viðgerðini á sjúkrahúsinum. Og ein sjúkrarøktarfrøðingur ella lækni kann jú ikki veita sosialfakliga viðgerð.

Heldur ikki hava aðrir fakkbólkar somu vitan um, hvussu aðrar skipanir virka. Hinvegin so hevur ein sosialráðgevi í til dømis Almannaferkinum ikki sama innlit í sjúku- og viðgerðargongdir á sjúkrahúsinum, sum ein sosialráðgevi á sjúkrahúsinum hevur. Og tað er ein sannroynd, at hvørki kommunur ella almannaferk upp-søkja borgaran á sjúkrasongini og tey taka heldur ikki lut á viðgerðarkonferansum.

Tann innlagdi sjúklingurin hevur tørv á, at hesin fakkbólkur – sosialráðgevararnir – er atkomiligur á staðnum.

Harumfram meta vit, at tað hevur stóran týðning í møtinum og samstarvinum við sjúklingin ella tann avvarðandi, at sosialráðgevin er óheftur og ikki umboðar annan myndugleika.

Longdi armurin hjá teimum útsettu

Vit halda avgjørt, at sosialráðgevar skulu vera atkomiligur hjá sjúk-

lingum á øllum deildum á Landssjúkrahúsinum. Tó er vert, at leggja dent á psykiatriina í hesum samanhangi.

Á sjúkrahúsinum, og kanska serliga á Psykiatriska deplinum, hava sosialráðgevarnir ofta samband við tey mest útsettu í samfelagnum. Tey, sum ikki sjálvi hava førleikarnir at seta seg í samband við ta almennu skipanina. Ella kanska ikki hava avvarðandi ella nakað annað netverk, ið kann stuðla við hesum.

Hesin bólkur eru tey, ið líða allarmest undir at tann sosialfakligi førleikin ikki er til staðar.

Vit vita, at tá ið eitt menniskja verður rakt av sálarligari sjúku, er vónin ein stórum partur av grøðingini. Vónin um, at tað fer at bliva betur; at man fer at koma fyri seg aftur. Í hesum sambandi er alneyðugt, at sjóneykan eisini verður sett á tann partinum av lívinum, sum eruttanfyri sjúkrahúsið. At fokus ikki bert verður sett á sjúkuna, men eisini á allar kringumstøður; alt tað, ið riggar væl og sum er vert at halda fast í. Og at tað verður ráðgivið og vegleitt um teir møguleikar, sum eru eftir sjúkrateguna. Hetta er so avbera týðningarmikið, tá ið tað er torført at halda fast í vónini. Tí at møguleikarnir fyri at tillaga umstøður, arbeiði, stuðul og annað eru mangir og fjølbroyttir.

Vit vóna, at tvørfakligheitin, ið Landssjúkrahúsið visir á, verður framd í verki. Vit vóna, at sosialráðgevarar í framtíðini, verða ein sjálvsagdur partur av viðgerðini á Landssjúkrahúsinum – til frama fyri sjúklingin, avvarðandi og okkum øll, sum búgva í hesum landi.

Nevndin í SRF, Áhugafelagið hjá Sosialráðgevum í Føroyum
Jacoba Juulsdóttir Jacobsen
Tine Lyager
Hildur Vang
Birita Jaspursdóttir Joensen

Thomas Bartholin

Virgar T. Dalsgaard

Tann 20. oktober 1616 var tann danski læknin, anatomurin, matematikarin og teologurin THOMAS BARTHOLIN føddur í Kjøpinhavn. Hann hevði alto so fylt 400 ár í hesum døgum.

Pápi hansara, Caspar Bartholin, sum sjálvur var ein kendur lækni, var føddur í Malmö í Skåne, sum tá var ein integreraður partur av Danmark. Hann bleiv professari í medicini við universitetið í Kjøpinhavn 1613.

Í Bartholin-ættini vóru ikki færri enn 12 akademiskir skilamenn, sum í fleiri ættarlið blivu universitets-professorar á Frúu Plássi.

Tá ið Caspar Bartholin doyði í 1629, bleiv Thomas uppfostraður hjá móðurfamiljuni, sum taldi fleiri mætar akademiskar úrmælingar, m.a. rúnologin og læknan Ole Worm. Tað intellektuella umhvørvið stimuleraði Tummas so nógv, at hann longu sum 16 ára gamal bleiv immatrikuleraður við universitetið í Kjøpinhavn, har hann koncentreraði seg um matematikk og medicin. Hann fekk sítt universitetsprógv í 1637.

Lestrarferðir og gransking

Síðani fór hann fleiri studiuferðir í Europa. Hann las við universitetini í Leiden, Paris, Padua og til síðst í Basel, har hann í 1645 gjørdist dr. med.

Hann kom aftur til Danmarkar 1647 og bleiv skjótt útnevndur til professara í matematikk. Tað kann tykjast løgið, at ein medicinari gjørdist natúrvitskapligur leiðari, men tá í tíðini var tann akademiska gjógvin millum fakultetini ikki so stór, sum nú á døgum. Oftast máttu sjálvst natúrvitskapsmenn eisini lesa teologi.

Meðan Bartholin studeraði í Padua, vitjaði hann tann kenda medicinska granskarin **Marco Severino** í Neapel, sum demonstreraði og fortaldi um frysting við kava og ísi sum anæstetiskari metodu til smærri operatiónir. Tað vóru allarhelst verðins fyrstu royndir við slikum lokalbedøvilsí.

Men Severino hevur, eftir hvat menn vita, ongantið sjálvur skrivað um fyrbrigdið.

Bartholin forbetaði metodonu nógv, tá ið hann kom aftur til Danmarkar, og tað er hann, sum fyrstu ferð beskrivar anæstetiska “frysting” í einum av sínum bók-

um, men sigast skal, at hann gevur Severino allan heiðurin fyri uppfínslisíð.

Í december mánaði 1652 útga Thomas Bartholin eitt stórverk um alla lymfuskipanina í manna-líkanum, og hvussu hon er innrættað. Tað var hetta anatomiska uppdagilsíð, sum gjørdi Tummas verðinskendan. Hann fastlegði akkurát, hvussu lymfukør og allar tær kompliceraðu lymfuleidirnar liggja. Tað var eitt satt bragd, tí tá vóru mikroskopini enn ógvuliga nýggj og primitiv - harafturat vóru tey rættiliga dýr at framleiða.

Fimm ár frammanundan hevði franskaðurin Jean Pecquet tó gjørt eitt analogt beskrivilsí av tí lymfatiska-systeminum hjá djórum. Hetta kann allarhelst hava inspirerað Bartholin.

Men tað bleiv eitt drúgt og pinligt akademiskt eljustríð tá ið svenskarin Olof Rudbeck í 1653 kom við einum analogum beskrivilsí av lymfukørum, sum hann segði seg hava umrøtt í einum fyrilestri við Tað svenska Hovið longu um várið í 1652. Men Tummas var so tann fyrsti av teimum báðum sum kunngjørdi síni úrslit.

Hann er eisini tann fyrsti, sum nágreiniliga beskrivar sjúkuna *Bartholin-Patau* syndrom, sum er eitt sjáldsamt líðilsí, har fostrið verður føtt við vanskeplaðum høgdi ella limum og oftast mentalum defektum.

Bartholin hevði mistanka um, at tað var eitt arviligt fyrbrigdi, og í dag *veit* man eisini, at tað skyldast einum kromosom-feili.

Tey síðstu árin

Í 1663 var Bartholin so mikið múgvandi maður, at hann keypti sær harragarðin HAGESTEDGAARD, sum liggur einar 14 km í útnyrðing av Holbæk. Har treivst hann og dvaldist nógv, sjálvst um hann framvegis vitjaði inn á universitetið til fundir, dissektiónir og fyrilestrar, men í 1670, bert sjeý ár eftir keypið brendi tann hábærsligi garðurin við bókasavni og nógvum virðismiklum manuskriptum.

Bartholin var so illa skjølaður av tapinum, at kongurin Christian tann Fimti royndi at ugga Tummas við at útnevna hann til tað vællønta starvið sum kongsins lívlækna. Samstundis játtaði kongur Tummasi skattafrælsi í fleiri ár, meðan góðsið varð bygt upp aftur.

Í 1611, fimm ár, aðrenn Thomas